

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“ - Скопје

ISSN 1857-6109

**STUDIA
LINGUISTICA
POLONO-
(MERIDIANO)
SLAVICA**

TOM 14-15

Скопје, 2013

НАУЧНА РЕДАКЦИЈА:

Богуслав Желињски (Познањ, Полска)
Николај Жеж (Љубљана, Словенија)
Максим Каранфиловски (Скопје,
Македонија)
Евгенија Карпиловска (Кијев, Украина)
Ивона Лучкув (Вроцлав, Полска)
Милица Миркуловска (Скопје,
Македонија)
Предраг Пипер (Белград, Србија)
Јан Соколовски (Вроцлав, Полска)
Лидија Танушевска (Скопје,
Македонија)

УРЕДНИЦИ

ПА ОВОЈ ТОМ БР. 14-15:

Максим Каранфиловски
Милица Миркуловска
Лидија Танушевска
Секретар: Дагмара Шаленга

ISSN 1857-6109

@ ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
„БЛАЖЕ КОНЕСКИ“, СКОПЈЕ,
МАКЕДОНИЈА

RADA NAUKOWA:

Bogusław Zieliński (Poznań, Polska)
Nikolaj Jež (Ljubljana, Slovenia)
Maksim Karanfilovski (Skopje,
Makedonija)
Ievgenia Karpilovska (Kijów, Ukraina)
Iwona Łuczów (Wrocław, Polska)
Milica Mirkulovska (Skopje, Macedonia)
Predrag Piper (Belgrad, Serbia)
Jan Sokołowski (Wrocław, Polska)
Lidija Tanuševska (Skopje, Macedonia)

REDAKCJA

TOMU NR.14-15

Maksim Karanfilovski
Milica Mirkulovska
Lidija Tanuševska
Sekretarz: Dagmara Szalęga

ISSN 1857-6109

@ WYDZIAŁ FILOLOGICZNY im.
BLAŻE KONESKIEGO, SKOPJE,
MACEDONIA

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“ - Скопје

ISSN 1857-6109

**STUDIA LINGUISTICA
POLONO-(MERIDIANO)SLAVICA**

Том 14-15

Скопје, 2013

СОДРЖИНА * SPIS TREŚCI

ОД РЕДАКЦИЈАТА	9
OD REDAKCJI	11

LINGUISTICA

<i>Елена БУЖАРОВСКА</i> ПОЛИСЕМИЈАТА НА ГЛАГОЛОТ <i>ЗНАЕ</i>	15
<i>Marcin GRYGIEL</i> AFFIRMATION MARKING IN SERBIAN	35
<i>Јасминка ДЕЛОВА-СИЛЈАНОВА</i> ФРАЗЕМИ СО КОМПОНЕНТА 'КОСТ/ КОСКА' ВО ПРЕВОДИТЕ ОД ЧЕШКИ НА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК И ОБРАТНО	47
<i>Natalia DŁUGOSZ</i> JAK SIĘ MA „EKOLOGIA SUKCESU” DO ŚWIADOMOŚCI JĘZYKOWEJ? O JĘZYKU PEWNEGO NOWOCZESNEGO PISMA DLA KOBIET	61
<i>Елка ЈАЧЕВА-УЛЧАР</i> ЗА ЕДЕН ТИП ПРЕЗИМИЊА ВО МАКЕДОНСКАТА И ВО ПОЛСКАТА АНТРОПНИМИЈА	71
<i>Филип КОСТОВСКИ</i> НЕКОИ ОСОБЕНОСТИ НА ОПРЕДЕЛЕНИОТ ЧЛЕН ВО ГРЧКИОТ СО ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	79
<i>Iwona ŁUCZKÓW</i> O SEMANTYCE <i>TAXIS</i> (NA MATERIALE JĘZYKA POLSKIEGO I ROSYJSKIEGO)	91

Вяра МАЛДЖИЕВА ЗА НЯКОИ ПРОБЛЕМИ НА КОНФРОНТАТИВНОТО ИЗСЛЕДВАНЕ НА СЛОВООБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ПАРАДИГМИ НА СЛАВЯНСКИТЕ ЕЗИЦИ	107
Бојан ПЕТРЕВСКИ СЕМАНТИКАТА НА ИМЕНСКИТЕ СИНТАГМИ ВОВЕДЕНИ ОД КАКО	125
Јан СОКОЛОВСКИ МЕХАНИЗМИ НА ДЕМИНУЦИЈА И ХИПОКОРИЗАЦИЈА ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ПОЛСКИОТ ЈАЗИК ВРЗ ФОНОТ НА ДРУГИТЕ СЛОВЕНСКИ ЈАЗИЦИ	137
Лидија ТАНУШЕВСКА ПОЛСКО-МАКЕДОНСКА ПАРАЛЕЛА НА КАТЕГОРИЈАТА НАЧИН	149
Зузана ТОПОЛИЊСКА КВАЛИФИКАТОРИТЕ: „ДИЈАЛЕКТНО“ VS „РЕГИОНАЛНО“ ВО ОПИСОТ НА МАКЕДОНСКИОТ СТАНДАРДЕН ЈАЗИК	161
Anna CYCHNERSKA REALIZACJA DŹWIĘCZNOŚCI NA GRANICY MIĘDZY CZŁONAMI WYRAZÓW ZŁOŻONYCH W JĘZYKU MACEDOŃSKIM I SERBSKIM	169
Magdalena SZYDŁOWSKA O IMIESŁOWACH POLSKICH I BUŁGARSKICH W TŁUMACZENIU TEKSTU ANGIELSKIEGO	177
VARIA	
Magdalena BŁASZAK, Sylwia SOJDA NAUCZANIE TŁUMACZENIA USTNEGO TEKSTÓW SPECJALISTYCZNYCH NA FILOLOGII SŁOWIAŃSKIEJ	191
Krystyna JARZĄBEK, Neda PINTARIĆ RAZLIKE U GESTIKULACIJI POLJAKA I HRVATA	205
Милица МИРКУЛОВСКА „ПОЛСКОСТ“ – ПРЕДИЗВИК ЗА МАКЕДОНСКИОТ СТУДЕНТ – ПОЛОНИСТ	229

Виолетта НИКОЛОВСКА ЈАЗИЧНА КУЛТУРА – СВЕСЕН ОДНОС КОН НОРМАТА НА СТАНДАРДНИОТ ЈАЗИК	235
---	-----

ПРИКАЗИ * RECENZJE

Горгана БУРЉЕВ-МАЛКЈЕВИЧ РЕЧНИК НА ЦРКОВНОСЛОВЕНСКИОТ ЈАЗИК ОД МАКЕДОНСКА РЕДАКЦИЈА	245
--	-----

Anna KISIEL PODSTAWOWE STRUKTURY ZDANIOWE WSPÓLCZESNYCH JĘZYKÓW SŁOWIAŃSKICH: BIAŁORUSKI, BUŁGARSKI, POLSKI	255
---	-----

Milica MIRKULOVSKA MAŁY JUBILEUSZ POLONISTYCZNEGO LABORATORIUM PRZEKŁADOWEGO WYDZIAŁU FILOLOGICZNEGO IM. BŁAŻE KONESKIEGO	263
---	-----

Lidia TANUSZEWSKA NOWY TOM CZASOPISMA <i>FOLIA PHILOLOGICA</i> <i>MACEDONO-POLONICA</i> (NR 8)	267
---	-----

Милица МИРКУЛОВСКА НОРМАТИВНА ГРАМАТИКА НА СРПСКИОТ ЈАЗИК	273
---	-----

Milica MIRKULOVSKA ZNACZĄCY PRZYCZYNEK DO POLSKO-MACEDOŃSKIEJ WSPÓŁPRACY NAUKOWEJ	283
--	-----

ХРОНИКИ * KRONIKI

Ирина ГНАТЮК, Євгенія КАРИШЛОВСЬКА ХРОНИКА: ЮБЛЕЈ ПРОФЕСОРА Л. С. ПАЛАМАРЧУКА	289
---	-----

Milica MIRKULOVSKA PROF. ZUZANNA TOPOLIŃSKA LAUREATEM NAGRODY „POLONICUM” 2009	293
---	-----

<i>Lidia TANUSZEWSKA</i> ZŁOTY JUBILEUSZ POLONISTYKI W MACEDONII	297
<i>Lidia TANUSZEWSKA, Dagmara SZALEGA</i> MACEDOŃSCY POLONIŚCI I SLAWIŚCI NA WYCIECZCE	303
<i>Билана МИРЧЕВСКА-БОШЕВА</i> ЗНАЧАЕН ЈУБИЛЕЈ ОД МАКЕДОНСКО-РУСКАТА СОРАБОТКА	307

Проф. д-р Виолета Николовска
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

**ЈАЗИЧНА КУЛТУРА – СВЕСЕН ОДНОС КОН НОРМАТА НА
СТАНДАРДНИОТ ЈАЗИК**

**LINGUISTIC CULTURE – ACTIVE ATTITUDE TOWARD (STANDARD)
LANGUAGE NORM**

Abstract: Ever since the respectable Prague School of Linguistics the issues of standard language have been getting serious treatment in linguistics. These issues are addressed in sociolinguistics, language policy and language planning - domains that are receiving the treatment of specific scientific disciplines today. This paper deals with one segment of the language standard functioning, and that is its cultivation. This segment of the functioning of the language standard begins with its codification and lasts as long as the standard language lives. The paper specifically deals with education as the segment in which we can perceive the level of the language culture in a respective community, and also as the segment through which we can raise a community's language culture level.

Key words: standard language, language norm, linguistic culture, language status.

Прашањата за стандардизацијата на јазикот / јазиците обично се разгледуваат во доменот на социолингвистиката. Поврзани се со нацијата и националното освестување и со формирањето и функционирањето на државата. Значи, изборот и кодификацијата на стандардниот јазик, се случуваат во одреден историски и социолошки контекст.

Предмет на оваа анализа ќе биде функционирањето на македонскиот литературен јазик од периодот на неговото кодифицирање до денеска. Што се однесува до фазите во развојот и функционирањето на една литературнојазична норма, ќе ја преземеме класификацијата што ја предлага М. Радовановиќ (М. Radovanović 1979: 83 – 93). Класификацијата е инспирирана од дискусиите и решенијата што ги предлагаат повеќе познати социолингвисти како: Хауген, Неуступни, Фишмен, Таули, Гарвин, Фергасон и др. (М. Радовановиќ особено посочува на уводните студии од зборникот “Advances in Language Planning” 1974). Таа опфаќа десет фази: селекција (избор на дијалект или група дијалекти

што ќе бидат основа за литературниот јазик); дескрипција (опис на јазичните особености на избраниот идиом); кодификација (проскрипција, давање на нормативен признак, карактер на избраните јазични особености); елаборација (разработка на нормата, за да може да ја врши својата функција во различни домени од општествениот живот); акцептуација (службено, правно прифаќање на нормата); имплементација (нејзина реална примена во сите сфери на јавната комуникација во заедницата што ја користи); потоа – нејзина територијална и социјална експанзија; култивација на нормата (нејзино негување); нејзина постојана евалуација (проценување колку е нормата прилагодена на актуелните потреби на заедницата што ја користи) и по потреба – нејзина реконструкција.

Во нешево излагање ќе се задржиме на фазите што следуваат по службеното прифаќање на нормата на стандардниот македонски јазик, особено на фазата наречена КУЛТИВАЦИЈА на нормата.

М. Радовановиќ оваа фаза од развојот (а ние ќе додадеме и одржувањето) на нормата ја дефинира како „негување и пропагирање, со посредство на училиштето, издавачките дејности, организираните лекторски институции и масовните медиуми, првенствено“ (М. Radovanović 1979: 91). Значи, клучните зборови се НЕГУВАЊЕ и ПРОПАГИРАЊЕ. За да видиме до каде сме со овие активности, треба да се обидеме да ги лоцираме домените во кои овие активности МОЖЕ и ТРЕБА, како дел од јазичната политика да се применуваат.

Негувањето на нормата треба да биде во сите сфери во кои таа се употребува: образованието, издавачката дејност, мас – медиумите и воопшто јавната и деловна, официјална комуникација. Пропагирањето на нормата пак, треба да биде осмислено од соодветно, свесно и целисходно креирана јазична политика, и спроведено од различни нивоа, меѓу кои секако најефективно е нивото на мас-медиумите. Пропагирањето на нормата е дејност која треба да биде свесно креирана од страна на стручњаци и од страна на државни институции. Како резултат на овие активности, во државата се негува соодветната јазична политика, таа се креира и насочува и луѓето се стекнуваат со соодветно ниво на ЈАЗИЧНА КУЛТУРА. Значи, јазичната култура е резултат на свесно креираната јазична политика и активното негување на литературнојазичната норма на различни начини и на различни нивоа.

Каква е нашата јазична култура? Разговорно, неформално кажано – очајна! Јазичната култура е дел од културата на комуникација, а за жал и во оваа

област треба многу да се работи. Да се потсетиме само на новинари што читаат како да се караат, што читаат без да се знае за пауза од точка и запирка, што не си ги оставаат гостите ниту да им одговорат на поставените прашања, а камоли нешто повеќе да кажат, или пак тие (новинарите, водителите) да се надоврзат на она што го чуле од своите гости, па наместо дрски монолози да чуеме вистинска, аргументирана комуникација. Но, тоа, во случајов не е предмет на нашиот интерес. Нас нè интересира културата на јазичното изразување. Колку зборуваме првин литературно, а потоа и со убава дикција, еден вид на естетика во зборувањето. Културата на јазичното изразување би можеле да ја разгледуваме на две нивоа: усно и писмено изразување. Секое ниво си е соочено со сопствени проблеми и предизвици.

Моите размислувања овде ќе се задржат повеќе на сферата на образованието, и како место каде што најнепосредно имав и имам можност да се соочам со културата на јазичното изразување, но и како активен фактор во креирањето на јазичната култура, а со тоа и на однегуван јазичен израз (тука првенствено мислам кај младите луѓе – студентите).

Младите луѓе се социолошка група што е (некогаш за жал) најподложна на влијанија, од една страна, а од друга страна, тие се можеби најреалната слика за состојбите во врска со употребата на литературнојазичната норма – значи, јазичната култура. Каква е јазичната култура на нашите студенти? Што се однесува на писмената комуникација, писменото изразување, веќе подолго време забележувам дека за нив (за голем дел од нив) графемите „к“ и „г“ не постојат! Тие пишуваат „к“ и „г“, а кога ќе ги опоменам, оправдувањето е – од брзање! Употребата на запирката и другите интерпункциски знаци е многу ретка, а сум сретнала и такви случаи да не се пишува ниту точка, да не се означува крајот и почетокот на реченицата. Ова е основниот, најнизок степен на кој можеме да ја разгледуваме јазичната култура. За повисок степен на однегуван јазичен израз сега и не зборуваме. Образложението дека ова се случува од брзање, донекаде држи. Навистина, тоа е поради можностите (технички) за брза комуникација: мобилни телефони, скајп и други облици на интернет комуникација. Првин, нема секаде можности за употреба на кирилично писмо, а за жал и онаму каде што има, тоа (промената на писмото) се смета за вишок напор на кој може да се заштеди. Брзата комуникација

навистина исклучува и употреба на запирки, точки и други интерпункциски знаци.

Сепак посуштински е да се осврнеме на тоа дали зборуваме литературно и како зборуваме литературно, односно да се осврнеме на другите форми на јазичната култура. Нормално, голем број од студентите со професорите (на час, на испит, на консултации, во ходник) зборуваат на својот дијалект. Бидејќи веќе рековме дека во нив само се отсликува она што е состојба во нашата заедница (која треба да се служи со македонскиот литературен јазик), ние овде вината нема да ја бараме во нив, туку во нас. Кога велам нас, мислам на образованието, на мас-медиумите (како средства со висока можност за влијание), но и на свесно организираната јазична политика од страна и на стручната сфера, но и од страна на државата преку соодветните институции. Ќе започнеме со она што изгледа најситно. Колку се води грижа за јазичната култура на електронските и на пишаните медиуми? И дали јазичната култура може да се сведе само на тоа да се зборува литературно? Да се осврнеме малку на фонетиката и дикцијата (еден вид на естетика во говорењето). Тука повторно ќе се соочиме со новинари и водители што се караат кога читаат, брзаат, што се прилично засипнати или пак зборуваат (и во емисии што не се наменети исклучиво за млади) скопски, како да зборуваат на нос, со другарки. Спикерите од типот на Б. Станковска се ретки случаи, а за некои можеби и не се модерни! Значи, повторно застанавме на елементарното (буквите и фонетиката). До стилот (овде мислам не само на одликите на функционалниот, туку првенствено на личниот стил, како одраз на личната јазична култура) никако да дојдам. Тоа е во мас-медиумите.

Сега можеме да дојдеме до образованието. Значи, и покрај тоа што има(ме) образование (и средно и високо), нам ни недостига јазична култура.

Искуството што го имам работејќи на нематичен факултет, на кој затекнав еден многу интересен назив за предметот што им го предавам на моите студенти, ме наведе да почнам да размислувам во овој правец и да согледам една можна перспектива за проблемите врзани со литературнојазичната норма и јазичната култура. Имено, во називот на предметот што им го предавам на идните професори по одделенска настава и воспитувачи (македонски јазик) се содржи и една компонента *со култура на изразувањето*. На почетокот не ми беше јасно што бара овој сегмент од мене како професор, за на крај, сегментот *култура на јазичното изразување* да го изделиме како посебен (изборен)

предмет на додипломски и постдипломски студии. Значи, веќе подолго време сметам дека на еден интелектуалец, стручњак од некоја област што е далеку од филологијата, по потребно му е да стекне однегуван јазичен израз, отколку да знае што е тоа атрибут, апозиција, минато определено свршено време, минато неопределено време (особено овде мислам на студентите на новинарство). Предметот би се состоел од теориски и практичен дел. За среќа, во нашава средина, Б. Корубин остави зад себе доволно материјал и од теоријата и од праксата во областа на јазичната култура и користењето на литературнојазичната норма (овде особено мислам на неговите книги насловени како „Јазикот наш денешен“ и „Македонски историо социолингвистички теми“). Овие статии и материјали може да бидат одлична појдовна основа во наставата по овој предмет, при што од студентите треба да се бара и нивен активен удел, не само во практично вежбање на јазичното изразување (усно и писмено), туку и во однос на формирање и негување на активен став кон литературнојазичната норма, нејзиното користење и проблемите со кои таа се соочува (а кои можат да бидат и во врска со стручната терминологија, на пример). Моето искуство со студентите (една генерација студенти од втора година на групата за Македонски јазик со книжевност, на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, кои овој предмет го слушаа како избран - а го избраа сите студенти од групата!), покажа дека студентите просто блеснаа на овој предмет: беа исклучително активни, креативни и покажаа одлични резултати (и заинтересираност).

Тука би сакала да приведам извадоци од два есеја на студентки, за да ги видиме и нивните размислувања за литературнојазичната норма и културата на јазичното изразување, а и резултатите од нашата работа во рамките на овој предмет.

„Младината е основниот и најмасовниот носител на литературната јазична норма. Од нејзината јазична изграденост зависи развојот на процесите на стандардизација на македонскиот јазик, во сите области на јавното јазично комуницирање. Оттука е и првостепената важност на наставната јазична практика во школите од сите степени на образование и на самата обука во нив.

За соодветна јазична култура на младите е многу важна наставата по јазик, т.е. содржините од изразување и творење и стилистика во основните и средните училишта, сите содржини во функција на изградување и збогатување

на јазичната култура кај младите зборуваачи на македонскиот јазик. Идејата е да се изготви концепт со кој ќе може да се исполнат условите за убаво, естетско, пристојно, коректно јазично општење и стремеж и напор кон усовршување на јазичниот израз, како што се прави во секоја средина, и во патријархалната и во современата, преку многу читање и слушање да знаат да го постигнат она рамниште што се претполага за настапот на еден образован човек во современиот свет“ (Александра Милева, студент на II година на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, на групата за Македонски јазик и книжевност).

„Низ јазичната практика ние секојдневно среќаваме потврда за тоа дека од интернационалната лексика денес не може да се побегне. Јазичната практика, освен тоа, покажува дека во нашите јазици, како и во многу други, проникнувале и натаму проникнуваат сè нови и нови зборови од други јазици. Особено од поголемите, на технички понапредните народи. Доаѓаат нови предмети и нови поими, а заедно со нив и нови зборови.

Во нашиот јазик, како и во многу други, секојдневно среќаваме зборови кои навлегуваат и си зафаќаат свое место во нашиот јазичен фонд. Голема неодговорност од наша страна е тоа што освен поимот, кој ние го прифаќаме како таков, го прифаќаме и соодветниот збор кој некој друг јазик го дал. Постојат голем број на примери кои можеме да ги сретнеме во нашиот јазик, на прифатено име за некој поим од друг јазик, а за него имаме ние соодветен збор во нашиот јазик. Еден таков пример од многуте е за украсите со кои ние си ги украсуваме новогодишните елки. Кај нас тие украси се нарекуваат *лампиони*. *Лампион* е збор кој потекнува од друг јазик, а ние имаме соодветен збор за тој предмет. Неодамна разговарајќи со една моја пријателка разбрав збор за кој и јас самата не сум знаела дека постои, а тоа е зборот *сунсулка*. Тој збор е наш, македонски и го означува поимот „лампион“. Велам дека не сум го знаела овој збор затоа што голема грешка е што дури и оние повозрасните кои го знаат тој збор, сепак не ни го кажуваат како таков. Најголемата грешка ја припишувам на просветните работници кои и не нè научиле дека ние имаме наш збор за овој неисклучен украс од новогодишните елки. Освен овој пример кој сега го наведов, постојат уште многу такви...“ (Студентката не се потпишала - студентка од II година на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, на групата за Македонски јазик и книжевност).

Излагањето би сакала да го завршам со следново: ако досега под предметот македонски јазик кај луѓето се подразбираа две научни дисциплини: јазик (лингвистика) и книжевност (што е всушност уметност), сега би требало да изделиме и трета – КУЛТУРА НА ИЗРАЗУВАЊЕТО, која иако е дел од науката за јазикот, сепак се изделува како сосема различна и посебна област, која сметам дека треба да си го најде своето место во образовниот систем - во високото образование, особено на нематичните факултети, а можеби дури и во средното образование.

Јазичната култура е одраз на ЈАЗИЧНИОТ СТАТУС, поим кој во современата социолингвистичка теорија (особено областа на јазичната политика и планирање зазема важно место. Клучен фактор за статусот на еден јазик во говорната заедница е самата перцепција на тој јазик од страна на социјалната средина (Th. Ricento 2006: 5). На таа перцепција може да се влијае, таа перцепција може да се гради. Токму затоа на ЈАЗИЧНАТА КУЛТУРА и ЈАЗИЧНАТА ПЕДАГОГИЈА им се дава сериозно место во современата лингвистика и социолингвистика.

ЛИТЕРАТУРА

1. Корубин, Б. 1969. *Јазикот наш денешен*. Скопје: Наша Книга.
2. Корубин, Б. 1980. *Јазикот наш денешен*. Скопје: НИО „Студентски збор“.
3. Корубин, Б. „Македонски историо социолингвистички теми“. Скопје: Матица македонска.
4. Radovanović, M. 1979. *Sociolinguistika*. Beograd: BIGZ.
5. Ricento, Th. (ed.) 2006. *An Introduction to Language Policy – Theory and method*. Blackwell Publishing.

SUMMARY

The norm of a standard language goes through a number of stages in its development: since its choice and codification to its evaluation and, if necessary, reconstruction. A permanent need, which at the same time is also a stage in its development, is its cultivation. Education is a domain where language culture is being acquired and cultivated through using appropriate theoretical contents and practical exercises, as well as through teacher's personal example. If until now two scientific disciplines were distinguished in the subject Macedonian language: language (linguistics) and literature (which in fact is an art), now is a good time to extract a third one – culture of expression which, despite being a part of the language science, is still distinguished as a separate area needing to find its place in the educational system.